Udtalelse om Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets afgørelse om et europæisk uddannelsesår — livslang uddannelse (1996)

(95/C 210/11)

Rådet for Den Europæiske Union besluttede den 14. oktober 1994 under henvisning til EF-traktatens artikel 198, stk. 2, at anmode om Regionsudvalgets udtalelse om det ovennævnte emne.

Det forberedende arbejde henvistes til Regionsudvalgets Underudvalg 6 »Uddannelse og Undervisning«, som udpegede Helene Lund til ordfører. Underudvalget vedtog sin udtalelse den 24. oktober 1994.

Regionsudvalget vedtog på sin 5. plenarforsamling af 15.-16. november 1994, mødet den 16. november 1994, enstemmigt følgende udtalelse.

1. Indledning

1.1. Regionsudvalget (RU) hilser Kommissionens forslag om at gøre 1996 til »Europæisk År for Livslang Uddannelse« velkommen.

1.2. RU er enig i den centrale betydning, som hvidbogen (»Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse«) tillægger investering i uddannelse og træning for løsningen af Unionens økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer og for opretholdelsen og tilpasningen af den europæiske samfundsmodel.

1.3. Hvis hvidbogens tanker om livslang uddannelse skal realiseres, fordrer det medvirken fra lokale og regionale myndigheders side. Derfor er det oplagt at se nærmere på, hvad vi fra lokal og regional side kan gøre i forhold til Uddannelsesårets tema.

1.4. Lokale og regionale myndigheder kan spille en væsentlig rolle specielt inden for to områder, som har direkte reference til hvidbogens og Uddannelsesårets målsætninger:

— at fremme samarbejdet — på alle niveauer — mellem uddannelsessystemer og virksomheder [især små og mellemstore virksomheder (SMV)], idet uddannelse er en integreret del af lokale udviklingsstrategier; netværk, der formidler oplysninger om god praksis på lokalt og regionalt plan, vil være til uvurderlig fordel for disse partnerskaber;

— at fremme etableringen af et »europæisk område« for uddannelse og træning, idet uddannelse er en integreret del af opdragelsen til citizenship/borgerskab.

1.5. RU finder altså, at Kommissionens udspil er væsentligt og værd at støtte fra lokal og regional side. RU mener dog ikke, at Uddannelsesåret udelukkende bør fokusere på store spektakulære arrangementer, men efterlyser et program af varig værdi om oprettelse af informations- og udvekslingsnetværk vedrørende god praksis.

1.6. Dette vil sikre, at der kommer håndgribelige resultater ud af Uddannelsesåret. RU foreslår derfor en prioritering, der muliggør kreative aktiviteter. RU opfordrer til, at en del af midlerne anvendes til oprettelse af et paneuropæisk informationsnetværk til udbredelse af god praksis samt til informations- og erfaringsudveksling, for eksempel vedrørende adgang til og udnyttelse af informationsteknologi og fjernundervisning — ikke blot i byområder, men også i forbindelse med projekter for udvikling af landdistrikter. En sådan prioritering vil fremme nyskabende aktioner, der kan demonstrere værdien af livslang uddannelse, og hvis erfaringer kan overføres til andre dele af Unionen.

1.7. Foranstaltninger, der udelukkende finansieres med EU-midler, skal samle sig om de emner, der er nævnt i EF-traktatens artikel 126 og 127, og som falder ind under EU's uddannelsespolitiske støtteprogrammer.

2. Uddannelse — og betydningen for regional og lokal udvikling

2.1. Hvidbogen om »Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse« tillægger lokale udviklingsstrategier stor betydning for fremme af vækst og skabelse af nye arbejdspladser. Nøgleordene er her et tæt strategisk samarbejde mellem den offentlige og den private sektor og uddannelsespolitikkens centrale plads i arbejdsmarkedspolitikken og erhvervspolitikken.

2.2. EU's medlemsstater har indrettet sig meget forskelligt, hvad angår opgavefordelingen mellem de forskellige territoriale myndigheder på uddannelsesområdet. I nogle lande er al kompetence på uddannelsesområdet samlet hos de centrale myndigheder, men i andre er der sket en decentralisering af ansvaret for uddannelse og erhvervsuddannelse, herunder den primære og sekundære uddannelse, til de lokale og regionale myndigheder. Set i sammenhæng varetager lokale og regionale myndigheder i EU dog en meget væsentlig del af ansvaret for uddannelsen af børn og unge.

2.3. Lokale og regionale myndigheder har interesse i uddannelse på fire felter:

— som uddannelsesmyndigheder, eftersom mange lokale og regionale myndigheder er ansvarlige både for de almene uddannelser og erhvervsuddannelserne;

— som arbejdsgivere har de en direkte interesse i opkvalificering af egne medarbejdere;

— som sociale myndigheder er de ansvarlige for at sikre de dårligst stillede kvalifikationer, så de kan hævde sig på arbejdsmarkedet, efterhånden som der opstår nye jobmuligheder — og dermed medvirke til at forebygge social udstødelse;

— som territoriale myndigheder har de også en interesse i en opkvalificering af arbejdsstyrken, idet der er en direkte sammenhæng mellem øgede kvalifikationer og ny produktudvikling, som kan danne basis for vækst og skabelsen af flere arbejdspladser i lokalområdet.

2.4. Lokale og regionale myndigheder spiller allerede eller kan komme til at spille en væsentlig rolle, i nogle lande en afgørende rolle, ved at engagere sig i:

— allokering af uddannelsesressourcer til lokalområdet;

— sikring af optimal ressourceudnyttelse (gennem samarbejde mellem offentlige og private uddannelsesinstitutioner);

— formidling af samarbejde mellem det lokale arbejdsmarked og uddannelsesinstitutionerne.

2.5. Partnerskabssamarbejdet mellem uddannelsesinstitutioner, erhvervsliv og lokale og regionale myndigheder kan f.eks. struktureres inden for rammerne af lokalt forankrede uddannelsescentre eller uddannelsesråd.

2.6. RU vil derfor opfordre Kommissionen til at overveje følgende forslag:

— Iværksættelse af pilotprojekter for udveksling af erfaringer og oprettelse af netværk til overførsel af god praksis mellem lokale partnerskaber vedrørende »uddannelse som integreret del af lokale udviklingsstrategier«;

— Afholdelsen af en europæisk konference i forbindelse med Uddannelsesåret 1996, der sætter fokus på sammenhængen mellem orlovsordninger og jobrotationsordninger og livslang uddannelse.

3. Uddannelse og demokrati/borgerskab

3.1. RU finder det vigtigt, at Uddannelsesåret tager udgangspunkt i den bredest mulige definition af uddannelse og træning og i øget anvendelse af nye uddannelses- og informationsteknologier. Det vil sige, at Uddannelsesåret ikke kun fokuserer på arbejdsmarkedsorienteret uddannelse og træning, men også på begrebet »learning for life«, idet de nye teknologier søges udnyttet med dette for øje.

3.2. Aktionerne bør ikke kun fokusere på det økonomiske aspekt. De bør i højere grad gennemføre uddannelsesopgaverne i et europæisk perspektiv. Uddannelse i denne forstand skal udvikle det enkelte menneskes personlighed. Den skal formidle de grundlæggende værdier i privatlivet, samfundslivet og staten såsom solidaritet, tolerance og forståelse for kulturel mangfoldighed. Uddannelse skal endvidere fremme evnen til kommunikation mellem grupper med forskellig kultur samt evnen til at tage del i demokratiske beslutningsprocesser.

3.3. Den væsentlige målsætning for et demokratisk samfund må være at give det enkelte individ mulighed for at udvikle og udtrykke sine menneskelige potentialer. Der ligger altså en stor udfordring for lokale og regionale myndigheder i at påtage sig et ansvar for uddannelsen af alle deres borgere. En sådan målsætning vil være i overensstemmelse med f.eks. »Educating Cities«-tankegangen og det arbejde, der foregår i CLRAE.

3.4. Det forudsætter, foruden adgang til uddannelse for alle, at alle har adgang til alle informationer og dermed mulighed for at danne deres eget indtryk. En sådan målsætning er imidlertid uden mening og værdi, hvis der ikke samtidig sættes massivt ind over for problemet funktionel analfabetisme.

3.5. Det drejer sig her ikke kun om at give almenuddannelse et kvalitativt løft og om at sikre gennemsigtighed i uddannelsessystemet. Det handler også om at undersøge de muligheder, der ligger i alternative uddannelsesformer. F.eks. åben uddannelse/åbent universitet koblet sammen med lokalradio og evt. sponsoreret af det lokale erhvervsliv. Og det handler om at mobilisere mange forskellige aktører. F.eks. spiller folkebibliotekerne en væsentlig rolle hvad angår sikring af demokratisk adgang til information.

4. Bibliotekernes rolle

4.1. Som nævnt spiller folkebibliotekerne en væsentlig rolle hvad angår sikring af demokratisk adgang til information — ikke bare for borgerne, men også for erhvervslivet via bibliotekernes erhvervsservice, der specielt retter sig mod SMV.

4.2. Samtidig får bibliotekerne en stadig mere central betydning på uddannelsesområdet. Det gælder i forhold til en række uddannelser (f.eks. ungdomsuddannelser),

der ikke, som f.eks. universiteterne, råder over egne biblioteker.

4.3. Bibliotekernes udbud af information baseres i stigende grad på ny teknologi. For at sikre bibliotekernes mulighed for at stille denne information til rådighed for borgerne, er det derfor vigtigt at løse de ophavsretlige problemer, som knytter sig til udlån af elektroniske medier.

4.4. RU foreslår derfor, at Kommissionen henstiller til medlemsstaterne at tilbyde alle borgere indføring i brugen af elektronisk baseret information og at sikre fri biblioteksudlån, f.eks. gennem offentlige frikøbsordninger.

5. Fritidsundervisningens placering og rolle i forhold til begrebet livslang uddannelse

5.1. Højskoler er et centralt element i den demokratiske og kulturelle uddannelse af befolkningen i de nordeuropæiske lande. Men også oplysningsforbund har en enestående evne til at skabe uddannelsesmæssige tilbud til alle aldre, på alle uddannelsesmæssige niveauer og i alle mulige kategorier af fag. Disse vil især kunne lette kvinders adgang eller tilbagevenden til arbejdsmarkedet.

5.2. Fritidsundervisningens rolle og placering i forhold til begrebet livslang uddannelse kunne således være et af de emner, som blev taget op til debat i forbindelse med Uddannelsesåret. Det kunne være i form af en europæisk konference eller gennem støtte til netværkssamarbejde og pilotprojekter.

5.3. Et væsentligt perspektiv vil her være at udnytte det potentiale, der er i EU's mest udviklede lande, til at fremme udviklingen i EU's mindre udviklede lande.

6. Demokratiseringsprocessen i Øst- og Centraleuropa

6.1. Samtidig er sammenkædningen af demokrati og uddannelse ikke mindst vigtig i lyset af, at Uddannelsesåret også er åbent for de øst- og centraleuropæiske lande, som EU har indgået associeringsaftaler med.

6.2. RU vil derfor opfordre Kommissionen til at overveje

— hensigtsmæssige aktionsformer for overførsel af erfaringer vedrørende »uddannelse som en integreret del af opdragelsen til borgerskab« til de øst- og centraleuropæiske lande;

— finansiering af forskellige modeller for udvikling af den faglige viden hos undervisere, administrativt personale, bibliotekarer og andre både i Vesteuropa og i Central- og Østeuropa, og som omfatter en grundig evaluering på paneuropæisk plan.

7. Ungdommen og uddannelsesbarrierer

7.1. En livslang uddannelse må jo starte allerede hos børn og unge. Mister man dem i en ung alder, er der en overhængende risiko for, at de aldrig opnår en uddannelsesmæssig baggrund, der kan sikre beskæftigelse og/eller livskvalitet.

7.2. Hvad angår de unge er den mest påtrængende opgave indførelsen af en EU-dækkende ungdomsgarantiordning, der garanterer alle unge (under 18 år) en plads i uddannelsessystemet eller en kombination af praktisk arbejde og uddannelse, som fremhævet i hvidbogen »Vækst, konkurrenceevne, beskæftigelse«.

7.3. Hvis uddannelsessystemet skal være i stand til at »opfange« de unge, er nøgleordene tilgængelighed (accessibility), mangfoldighed og fleksibilitet. Det vil sige:

— at undervisningen er gratis;

— at der eksisterer mange valg- og kombinationsmuligheder;

— at der kun er få optagelsesbegrænsninger.

7.4. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt at sikre adgang til uddannelse. En væsentlig opgave består i at nedbryde forskellige socialt og kulturelt betingede barrierer over for uddannelse til fordel for alle unge. Manglende motivation er en af de alvorligste, fordi den er en af de vanskeligste at gøre noget ved, specielt i en situation med stor arbejdsløshed. Erfaring viser, at barrierer over for uddannelse bedst kan overvindes ved at koble uddannelse og træning til meningsfulde jobtilbud.

7.5. For at sikre at så mange som muligt gennemfører en grunduddannelse — og ikke ender som »school drop-outs« — er det vigtigt, at der tilvejebringes alternative uddannelsestilbud for dem, der ikke kan finde sig til rette i det traditionelle uddannelsessystem. F.eks. særlige ungdomsuddannelser og ungdomsskoler, der udbyder en bred vifte af fag og bruger undervisere, der har forskellig uddannelsesmæssig baggrund. Samtidig er det vigtigt, at alternative uddannelsestilbud er en integreret del af det etablerede uddannelsessystem, i den forstand at de også er kompetencegivende.

7.6. Det er også vigtigt at støtte unges egne initiativer, idet sådanne projekter kan give de unge vigtige generelle kvalifikationer og erfaringer. F.eks. kreativitet, problemløsning, fleksibilitet, hjælpsomhed, evne til at arbejde under tidspres.

7.7. RU foreslår, at Uddannelsesåret sætter særligt fokus på:

— aktivering og uddannelse af unge, som det er vanskeligt at indpasse i det traditionelle uddannelsessystem;

— barrierer over for uddannelse.

8. Uddannelse og særligt udsatte grupper

8.1. Et andet område, som fortjener særlig opmærksomhed, er undervisning af særligt udsatte grupper, f.eks. handicappede og indvandrere og flygtninge.

8.2. For at fremme begrebet »en selvstændig tilværelse« for handicappede, må kommunikationsfremmende teknologi gøres tilgængelig med henblik på oprettelse af netværk.

8.3. RU opfordrer Kommissionen til at overveje følgende forslag:

— Iværksættelsen af et handlingsprogram mod racisme og fremmedhad, der omfatter informationsnetværk og samarbejde om udveksling af erfaringer og overførsel af god praksis;

— Etablering af netværk omkring udveksling af erfaringer og overførsel af god praksis vedrørende handicapundervisning, herunder specialundervisning af handicappede børn i folkeskolen samt integrationsprogrammer på uddannelses- og beskæftigelsesområdet for voksne handicappede;

— Etablering af netværk omkring udveksling af erfaringer og overførsel af god praksis vedrørende undervisning af indvandrere og flygtninge, herunder integrationsprojekter på førskole- og folkeskoleområdet, samt uddannelses- og beskæftigelsesprogrammer og -projekter for voksne indvandrere og flygtninge.

9. Skolerne og den europæiske dimension i undervisningen

9.1. Det blev understreget i punkt 7.1, at livslang uddannelse må starte allerede hos børnene. På folkeskoleområdet ville det f.eks. være oplagt at udbrede »Venskabsskole«-tanken, dvs. computerbaseret samarbejde mellem skoler i forskellige europæiske lande. Det forudsætter indførelsen af informationsteknologi og styrkelse af fremmedsprogsundervisningen i skolerne. Det er et område, som både EU og lokale og regionale myndigheder bør engagere sig stærkere i, og udnytte de erfaringer, der eksisterer i medlemsstaterne og i Europarådet.

10. Livslang uddannelse omfatter også de ældre

10.1. Omvendt slutter livslang uddannelse heller ikke ved pensionsalderens indtræden. Der ligger en klar udfordring for lokale og regionale myndigheder i at sikre lokalt forankrede uddannelsestilbud for ældre, f.eks. senior-universiteter, og ældres deltagelse i den demokratiske beslutningsproces i lokalsamfundet, f.eks. gennem ældreråd.

10.2. Men ældre og førtidspensionerede har også en rigdom af viden og erfaringer at videregive til de yngre generationer. RU foreslår derfor, at der i forbindelse med Uddannelsesåret også sættes fokus på den betydning, som den mundtlige overlevering — fortællerkunsten — har for den kulturelle og demokratiske uddannelse af børn og unge, gennem:

— En genoplivning af fortællerkunsten ved at ældre tager ud på skolerne og fortæller. Emnerne kan f.eks. være gamle myter eller erfaringer fra 2. verdenskrig med direkte reference til aktuelle problemer omkring racisme og fremmedhad.

— Produktion af en europæisk video med ældres fortællinger til brug for skolernes undervisning i hele Europa.

11. Konklusion

For at kunne tage de udfordringer op, der ligger foran os i det 21. århundrede, og udvikle en ny model for vækst, konkurrenceevne og beskæftigelse, hvor uddannelse og undervisning i overensstemmelse med hvidbogens retningslinjer spiller en nøglerolle, opfordrer RU til, at Den Europæiske Union inden for rammerne af Det Europæiske Uddannelsesår:

— støtter målsætningen om at standse spildet af menneskelige kvalifikationer og ressourcer ved at give alle adgang til uddannelse, uanset køn, etnisk tilhørsforhold og økonomisk og social baggrund, og derved bidrager til at bekæmpe social udelukkelse og fjerne regionale skævheder.

Bruxelles, den 16. november 1994.

Jacques BLANC

Formand for

Regionsudvalget